

KISEBBSÉGI LÉT A DEMOKRÁCIA ÉS A SZABADSÁG KERETEI KÖZÖTT

HANGULATVÁLTOZÁS A FALUBAN, A VMSZ HELYI SZERVEZETÉNEK MEGALKULÁSA ÉS MŰKÖDÉSE

A Szerbiában több százezer embert megmozgató hangulat, a lakosság nagy többségének demokrácia- és szabadságvágya elemi erővel sodorta el 2000. október 5-én a miloševići rendszert. Az új politikai elit a kivívott szabadság hitében akarva-akaratlanul átmentette és beépítette az új kormányzati és hatalmi szervekbe a régi rendszer gyorsan színt változtató kádereit. A csalódott, a több éven át a régi rendszer ellen tüntetők erre mondják, hogy 2000. október 5-ét nem követte október 6-a.

Budiszaván – azaz a VMDK által következetesen a falu eredeti nevét használva: Tiszakálmánfalván – érezhetően megváltozott a hangulat. A magyarok és a szerbek nagy többsége a felszabadultság érzésével üdvözölte az országos változásokat, és új reményekkel várta, mi következik ezután.

A Vajdasági Magyar Szövetség újvidéki elnöksége úgy értékelte, elérkezett az idő, hogy megalakítsuk a VMSZ helyi szervezetét. Létrehozásában Csikós Alajos nyújtott segítséget. A vele való megbeszélés alapján mintegy 50 embernek küldtünk meghívót 2000. december 22-én a következő szöveggel:

„Gyors változások előtt áll az ország, és az új helyzetre készül a vajdasági magyarság. Nagy hiba lenne, ha erre a folyamatra nem készül fel a budiszavai magyarság, amely az utolsó 10-12 évben, a mostoha körülmények ellenére, az adott szerény lehetőségek között igyekezett ápolni kultúráját, és ragaszkodással viszonyult minden olyan tevékenységhez, amely önazonosságának megőrzését szolgálta (karácsonyi és húsvéti egyházi rendezvények, előadások, múltunk bemutatása).

A faluvezetésből a nemzeti türelmetlenség idején kiszorult a magyarság. A helyi közösség tanácsában csak egy magyar van, ami a lakosság nemzetiségi összetétele szempontjából elfogadhatatlan.

Kérem, hogy vegyen részt a lakossági fórum munkájában, meglátásaival, javaslataival járuljon hozzá a legfontosabb teendők meghatározásához, és lehetőségeihez mérten végrehajtásukhoz is. Bevezetőt Józsa László és Egeresi Sándor, a VMSZ elnökségi tagjai fognak mondani.

Mindehhez Budiszaván szükséges lenne a VMSZ helyi szervezetének megalapítására, amely fontos kapocs lehet az észak-bácskai tömbmagyarság és az

anyaország felé irányuló kapcsolatok kiépítése felé. A lakossági fórumon való részvétel nem jelent kapcsolódást a VMSZ munkájához, jelenlétével lehetőséget ad számunkra, hogy tájékoztassuk elképzeléseinkről. Azok, akik viszont készek arra, hogy velünk együtt többet tegyenek közösségünkért, azok vállalását és VMSZ-tagságát örömmel vesszük.

A lakossági fórumot a budiszavai község háza tanácstermében tartjuk szerdán, 2000. december 27-én 18 órai kezdettel.”

Az akkori nehéz helyzet miatt – ma talán már érdekességnek számít – hozzátettük: „az összejövetelt áramszünet esetén is megtartjuk”.

A lakossági fórum után a VMSZ tagja lett: Csikós Alajos, Moldvai Károly, Kovács Béla, Varga István, Kalapáti Mihály, Nagy József, Borbás Géza, Borbás A. Mihály, Süli István és Gajdos István. A 2001. január 5-én megtartott értekezleten Kovács Béla lett az elnök, néhány hónap múlva pedig Varga István, aki rövid idő múlva szintén lemondott. Kalapáti Mihály elnökké választásával rendeződött a helyzet, és egy jól működő szervezet jött létre. Ma már több mint 60 tagja van a VMSZ-nek.

A VMSZ megalakulása egyben a magyar közösség teljes bekapcsolódását jelentette a falu politikai életébe. Első megmérettetése a 2001. őszi választásokon a helyi közösségi választásokon rendkívül jól sikerült. A felkészülés, a szórólap eljuttatása minden magyar családhoz, meghozta az eredményt. A VMSZ szórólapja részvételre buzdította a magyar szavazókat a következő kéréssel és felhívással: „Korán reggel vagy délelőtt, nagymise előtt vagy után, ebéd előtt vagy után, délután vagy az esti órákban, de mindenféleképp menjenek el szavazni”. A magyar szavazók VMSZ-es győzelmet biztosítottak ezeken a választásokon. A helyi közösség 11 tagú tanácsában öten a VMSZ képviselői voltak: Moldvai Károly elnök, Kalapáti Mihály, Csikós Alajos, Varga István és Nagy József. Kószó József, a VMDP jelöltjeként lett megválasztva, így vele magyar többségű lett a tanács. Tekintet nélkül a VMSZ és VMDP közötti magasabb szintű vitákra, Kószó József a helyi érdekekből kiindulva, mindig a VMSZ-es tanácstagokkal működött és szavazott együtt. A többi tanácstag: mr. Boško Brzić, Boško Ignjatić, Gombár Dezső, Dore Mátyás és Miroslav Plavšić. A helyi közösség tanácsának elnökei 2001 óta állandóan a VMSZ képviselői voltak. A VMSZ jól vezette a városi, a tartományi és a köztársasági választásokra is a kampányt, talán a 2012-es választásokon ért el a vártnál gyengébb eredményt.

A 2013. október 20-án megtartott helyi közösségi választásokon egy magyar sem került be a helyi közösség vezetőségébe. A Szerb Megújítási Mozgalom, a Drina–Dunav–Dinara Népmozgalom és az NS Blokk politikai csoportosulás a 11-ből 10 helyet, egyet pedig a Szerb Haladó Párt szerzett meg. A VMSZ jelöltjei közül senkit sem választottak meg. Ugyan mi miatt ismétlődnek meg a 90-es évek, amikor a magyarok szintén nem voltak képviselve a helyi közösség vezetőségében? A válasz egyszerű: minden nagyobb szerb pártnak magyar jelöltjei is voltak, és sikeresen megosztották a magyar választótömeget. A Demokrata Párt helyi szervezete járt az élen: 11 jelöltje közül 5 magyar nemzetiségű volt, habár nem szándékosan cselekedtek így, de ily módon szétszóródtak a magyar szavazatok.

A VMSZ nem tudta „eladni” a magyar választópolgároknak azokat a sikereket, amelyeket különösen az utóbbi nyolc évben a VMSZ-es polgármester, Kiss Gyula vezetése alatt ért el a falu. Nagy kár.

A magyar közösségnek le kell vonnia a tanulságot: vagy tömörülnek egy lista körül, vagy nem lesz befolyásuk az őket is érintő helyi kérdésekben. A magyar közösség körülbelül 900 lehetséges szavazattal rendelkezik, amely a lakosság számarányához viszonyítva méltányos képviseletet biztosíthat a faluvezetésben. Ehhez azonban magyar egység szükséges.

A PETŐFI SÁNDOR MŰVELŐDÉSI EGYESÜLET MEGALAKULÁSA ÉS MUNKÁJA

A Petőfi Sándor Művelődési Egyesület megalapítása jóval simábban ment. Azok többsége, akik bekapcsolódtak a munkába, már az egyház keretén belül részt vettek a művelődési tevékenységben, csak épp nem voltak hivatalosan bejegyezve az illetékes állami szerveknél. 2001. február 12-én megalakult a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület, amelynek tagjai elnöknek Urbán Zsuzsát, alelnöknek Milánovits Tibort, elnökségi tagoknak Moldvai Károlyt, Roginer Évát, Csorba Zoltánt, Gombár Karolinát és Gualtieri Valériát választották. A felügyelő bizottság tagja lett: Kalapáti Mihály, Milánovity Ottilia és Mátyás Ágnes. A bejegyzési illetéket az Újvidéki Módszertani Központ fedezte, szakmai segítséggel pedig az egyesület bejegyzése történt meg a nemzeti kisebbségek és etnikai közösségek akkor még szövetségi minisztériumában. A munka azonnal megindult, a magyar lakosság nagy támogatása, lelkesedése közepette megalakultak a különböző szakosztályok. Többek között létrejött a szavalók, a táncosok, a kézimunkázók csoportja, sikeresen megindult a kórus, a zenészek és az énekesek munkája.

Az irodalmi szakosztályt, annak szavalóit 2001 óta állandóan Milánovits Tibor nyugalmazott pedagógus, mindenki „tanító bácsija” készíti fel, általuk megismertette a tiszakálmánfalvi magyarsággal anyanyelvünk szépségét, költészetünk gyöngyszemeit. A sok jó szavaló közül – a mély átéléssel előadott költeményekkel – Borbás Eszter és Milánovics Sándor általános, majd középiskolai tanulók, most egyetemisták emelkedtek ki.

A kórus munkáját nagy hozzáértéssel és igényességgel Pongó Lajos, az Újvidéki RTV zenekarának nyugalmazott zenésze, ebben az esetben mint zeneszakértő és kórusvezető irányítja, szintén az egyesület megalakulása óta. Nemcsak a kórus által előadott zeneszámok szépen, gondosan megválogatottak, de magának a kórusvezetőnek a temperamentuma, mozdulatai, arcjátéka is árulkodó, kiderül: elégedett, vagy sem a kórus teljesítményével. Mindez élményt nyújtó jelenség. A kórus egyébként igyekszik rendszeresen részt venni a vajdasági kórusok szemlélésén, a Durindón.

Pongó Lajos a kórus vezetésén kívül az egyéni énekesek felkészítését is sikeresen végzi. Csiszolja, tanácsokkal látja el a fiatal énekeseket, akik közül néhányan – mint Pápista István, Nagy Csongor és Kaszás Roland – a tiszakálmánfalvi „szárny-

bontogatás” után sikeresen léptek fel más falvakban és városokban. A temerini, vajdasági jellegű Tini Fesztiválon 2011-ben Nagy Csongor és Pápista István az első helyezettek között voltak.

A kézimunkázó asszonyok nagy csoportja, az egyesület szakosztálya az Árvácska nevet viseli. Vezetője Mátyás Ágnes ápolónő. Munkájában sokat segített Milánovits Karolina nyugalmazott tanítónő. Különösen a téli hónapokban kézügyességük és fantáziájuk eredményeként csodálatos „kézimunka-költemények” születtek. Számos kiállítást rendeztek Budiszaván/Tiszakálmánfalván, és sok más helységben rendezett kézimunka-kiállításon vettek részt. Nagyon jól együttműködnek a temerini, becsei és más helységek kézimunkázó csoportjaival. Amikor a helyi közösség vezetősége 2009-ben elvállalta a Gyűjtők és Kézimunkázók Vajdasági Egyesülete megalapításának megszervezését, a kézimunkázó csoport tagjai a legnagyobb támogatást nyújtották, hogy az minél sikeresebb legyen. Kézügyességüket, munkájukat jó néhány oklevél és elismerés igazolja. Időről időre, különösen akkor, amikor vendégeik vannak, teadélutánokat szerveznek, amelyek vidám hangulatáról általában a helyi Harmat-zenekar gondoskodik.

A táncsoport összetétele változik leggyakrabban. Amikor összeáll egy jó együttes, az általános iskola befejezése után nagyobb részük a továbbtanulás és a mindennapi utazás miatt abbahagyja a tevékenységet. Újra és újra kell elkezdni a munkát az általános iskola fiatalabb tanulóival. A táncsoporttal többen foglalkoztak, így Juhász Andrea, Mátyás Ágnes, Pápista Mónika, Milánovics Sándor, egy időben pedig tiszteletdíjasként a temerini Lukács Imre.

A Petőfi Sándor Művelődési Egyesület a falu művelődési életének hordozója. A falunapi, a karácsonyi, húsvéti, anyák napi műsorok, színdarabok, vendégszereplések (Tanyaszínház) szervezője. A szórakozásra vágyók szintén a Körben jönnek össze szilveszterezésre és más alkalmakkor. Ilyenkor is a helyi Harmat-zenekar gondoskodik a jó hangulatról. Vezetője Kis Gyula, tagjai pedig Milánovits Róbert, Vörös Károly, Pápista Attila és Pápista Szilárd.

A Petőfi Sándor Művelődési Egyesület évek óta szervezi a Sulisztár elnevezésű, regionális jellegű, az általános iskolások tehetséges énekeseinek versenyét, amelyen a helybelieken kívül részt vesznek újvidéki és más környékbeli iskolák diákjai is. A rendezvény fő szervezője előbb Juhász Andrea, majd Milánovity Ottília, zenei szerkesztője Pongó Lajos, akinek a technikai kivitelezésben Cser László segít.

Fennállása óta a művelődési egyesület legnagyobb és legsikeresebb vállalkozása – Milánovity Ottília ötlete alapján – a *Bácskai lakodalom* című zenés színjáték, amely teljes egészében bemutatta, hogyan néz ki, azaz milyen szokások, dalok, szertartások képezik a bácskai lakodalom tartalmát. Nemcsak idehaza, hanem Székesfehérváron is nagy sikert aratott a *Bácskai lakodalom*, annál is inkább, mert Székesfehérvár környékén mások a lakodalmi szokások, mint Bácskában. A vendégszereplésre úgy került sor, hogy az újvidéki székhelyű Horizont – Dél-bácskai és Szerémségi Civil Szervezetek Szövetségének Zavarkó Sándor újvidéki jogász, közéleti szereplő javasolta, hogy szervezzünk meg egy ilyen vendégszereplést a székesfehérvári Árpád Szakképző Iskola és Kollégium segítségével, amellyel ő jó

kapcsolatokat tartott fenn. 2005. január 14-én 102-en két autóbusszal elutaztunk Székesfehérvárra. Az egyesület két helyen adta elő a *Bácskai lakodalom* című zenés színjátékot: Csákberényben és Seregélyesen. A lakodalmi öltözékben és a Harmat-zenekar kíséretében zajlott az előadás. Sok ottani néző könnyes szemmel nézte, hogy milyen önfeledten mulat a délvidéki, bácskai magyar ember. A *Bácskai lakodalom* szereplői: Balázs György, Balázs Ilona, Bátor Ferenc, Bollók Teréz, Colák Klára, Gombár Julianna, Hasovics Julianna, Kelemen Gábor, Kelemen Margit, Kis Gyula, Kismiska Károly, Milánovits Andrea, Milánovits Karolina, Milánovits Róbert, Milánovits Tibor, Moldvai Etel, Moldvai Károly, Pápista Zsuzsanna, Pongó Lajos, Süli Jolán, Todorović Krisztina, Todorović Marianna, Vörös Károly, Bábí Csilla, Bábí Ella, Borbás Eszter, Brasnyó Angéla, Cimbál Ervin, Cimbál Krisztián, Csorba Norbert, Detelin Csilla, Drobnyik Róbert, Horvát Györgyi, Mikulinac Melánia, Milánovity Ottília, Milánovics Sándor, Ország Natália, Ország Stefánia, Pápista Attila, Pápista István, Pápista Noémi, Pápista Szilárd, Pápista Zsolt, Pető Laura, Pető Tivadar, Roginer Éva, Szekeres Klaudia, Süli Andrea, Süli Krisztián, Tót Melánia, Urbán Géza, Varga Andor, Varga Róbert, Zséli Csilla, Zsúnyi Attila és Zsúnyi Rudolf.

Ebben az időszakban – 2004 és 2011 között – az egyesület elnöke Juhász Andrea újságíró, alelnöke Moldvai Károly nyugalmazott helyi közösségi titkár, a község élet szereplője, kántor.

Az egyesület műkedvelői budapesti egyházi kórust láttak vendégül, és viszonzták is a látogatást, amely a Tiszakálmánfalváról/Budiszaváról Budapestre költözött Cimbál Irén – Inci és Milánovity Ottília, a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület vezetőségi tagja kezdeményezésére jött létre. A Szegedhez tartozó Tápéval, illetve művelődési egyesületével szintén cserelátogatás jött létre Juhász Andrea kezdeményezésére.

Minden falunapi műsort, kivéve az elsőt 2001-ben, amelyet a VMSZ szervezett, a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület szervezi mindig telt ház előtt. Maradjon ez sokáig így!

Az egyesület kezdeményezésére és az újvidéki Mozaik TV szakmai segítségével 2011-ben dokumentumfilm készült a falu történetéről, amelynek ősbemutatójára a február 28-ai falunapi ünnepségen került sor. A film betekintést nyújt a falu történetébe, valamikori életébe és fejlődésének fontosabb eseményeibe. A film előkészítését Pongó Lajos irányította.

A helyi közösség tanácsa 2009. január 22-én döntött a Tájház létrehozásáról, amelyet a tartomány egymillió dináros támogatása tett lehetővé.

A művelődési egyesület tevékenységének, de főleg Milánovits Tibor és Karolina kitartó munkájának és kezdeményezésének köszönhető a 2010-ben létrehozott Tájház berendezése, arculatának kialakítása. Olyan maradandó létesítmény lett, amely a mostani és az eljövendő nemzedékeknek hivatott bemutatni falujuk múltját, történetét, életmódját, a házak bútorzatát, az akkori mezőgazdasági eszközöket, az emberek ruházatát, mindent, ami abban az időben az otthon, a családot, a megélhetést jelentette. Sok helybeli vált meg egy-egy kedves családi tárgytól, eszköztől, és ajándékozta a tájháznak, meggyőződve arról, hogy cselekedetükkel

múltjuk egy részét hosszú időre átmentik a jövőnek. A tájházi tárgyak jelentős részét Drobnyik Béla ajándékozta (régi bútorok, ruhák, konyhai eszközök). Pető János és Ilona, Fuszko Rozália, Batori Ferenc, Bíró Lajos is gazdagította a Tájház berendezését, de sokan mások is megváltak egy-egy családi emléktárgytól és képtől. A Milánovits házaspár nagy segítségére volt Balla Gyöngyi és Tamás József.

A helyi közösség, a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület, a helybeli mesterek, a nagyszámú önkéntes munkája egyenértékű a Tartományi Gazdasági Titkárság anyagi támogatásával. A Tájházat délvidéki körútja során, tiszakálmánfalvi látogatásakor megtekintette Sólyom László, Magyarország köztársasági elnöke.

A Tájházban levő bútorok, ruhák és tárgyak elrendezését, a mezőgazdasági gépek fészker alatti elhelyezését Milánovits Tibor irányította, feláldozva sok munkanapot és időt. A Tájház berendezése, múltat idéző hangulata a tanító bácsi közéleti és közösségi munkájának olyan teljesítménye, amely minden elismerést megérdemel, mert a Tájház jelentősége az idő múlásával csak nőni fog. A múltba ad betekintést, de a jövő érdekében.

Juhász Andrea kétszer megválasztott elnökként alapos és sikeres munkát végzett, munkájával, ötleteivel rányomta bélyegét az egyesület munkájára. Most ezt a tevékenységet folytatja, és az elnöki tisztséget 2011-től Milánovity Ottília vegyésztechnikus tölti be hasonló sikerrel. Ő hosszú idő óta részese minden művelődési megmozdulásnak Tiszakálmánfalván/Budiszaván.

A 2001 óta sikeresen működő Petőfi Sándor Művelődési Egyesület munkáját az elmúlt időszakban anyagilag a Tartományi Művelődési Titkárság, a Tartományi Közigazgatási és Kisebbségügyi Titkárság, a Tartományi Gazdasági Titkárság, a Szekeres László Alapítvány, a Magyar Nemzeti Tanács, Újvidék város, magyarországi alapítványok és a helyi közösség támogatta. Pénzben nem lehet kifejezni a helyi katolikus hitközség támogatását, amely lehetővé tette, hogy a Kör épülete egyben a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület otthona legyen, amely most is a templomépítő Milla Imre Károly által meghatározott eredeti célokat szolgálja: a tiszakálmánfalvi magyarság művelődési és vallási rendezvényeinek biztosít otthont. Így legyen ez a jövőben is!

A HELYI KÖZÖSSÉG MŰKÖDÉSE 2001-TŐL

Említettük már, hogy a 2001-es helyi közösségi választásokon a VMSZ és a VMDK képviselői szerezték meg a többséget, a tanács elnöke pedig Moldvai Károly lett. Azzal a ténnyel, hogy a magyar választópolgárok nagy arányban szavaztak és a kisebbség többségbe került, a tanács magyar nemzetiségű tagjai nem éltek vissza, hiszen a falu előrehaladása minden polgárnak egyformán érdeke, tekintet nélkül a nemzeti vagy a vallási hovatartozására.

Az új demokratikus légkörben Papp Ferenc, az újvidéki képviselő-testület tanácsnoka az önkormányzat utcanévadással foglalkozó bizottságánál kezdeményezte, hogy a Petar Drapšin utca viselje Kossuth Lajos nevét. A bizottság az ügy kapcsán előzőleg kikérte a helyi közösség tanácsának a véleményét, amely nem

látta indokoltnak a névváltoztatást. A helyi közösség jegyzőkönyveiben nem találtam ilyen határozatot. A *Magyar Szó* cikke szerint a helyi közösség tanácsának véleménye alapján a bizottság elvetette Papp Ferenc javaslatát (MAGYAR SZÓ 2002. 11.).

A 2005-ös helyi közösségi választásokon a VMSZ képviselői kisebbségbe kerültek, de a Demokrata Párt helyi szervezetének támogatásával mégis soraikból került ki a helyi közösség tanácsának elnöke, a falu polgármestere, Kiss Gyula okl. mezőgazdasági mérnök személyében.

A 2005. október 31-én megválasztott tanács tagjai: Kiss Gyula elnök, Aleksandar Novicki alelnök, tagok: Csikós Alajos, Borko Kovačević, Zoran Mitrić, Kalapáti Mihály, Đuro Mitrić, Nagy József, Dušanka Blažić, Gombár Dezső és Dore Mátyás.

Kiss Gyula megválasztásával dinamikusabb lett a munka, igyekezett tartalmasabbá tenni a helyi közösség munkáját. A falunapi ünnepségen 2008 óta minden évben ismerteti a nagy létszámban megjelenő polgárok előtt a falufejlesztésben elért eredményeket, a terveket új munkahelyek létrehozására, hogy minél kevesebb fiatal hagyja el a falut. E célból Kiss Gyula kezdeményezésére és vezetésével alakult meg főleg fiatal gazdák társulásával a Budiszava Földműves-szövetkezet, amely a gazdáknak a mezőgazdasági termeléshez szükséges alapanyagok beszerzését és a termények értékesítését biztosítja.

A 2009-es helyi közösségi választásokon a Demokrata Párt támogatásával Kiss Gyulát újból a tanács elnökévé választották. A 2009. október 18-án megválasztott tanács tagjai: Kiss Gyula elnök, Gordana Zečević – Tihi, Nenad Ignjatić, Vesna Mališević, Juhász Andrea, Miljan Đunić, Kalapáti Mihály, Željko Miškić, Tamás József, Tóth József és Stevan Stojinov. Az új összetételű tanács legfontosabb feladatának a szennyvízlevezető csatorna kiépítését határozta meg, amely – mint minden nagy munka – tovább tart a tervezettnél. Kész a Káty és Budiszava közötti főcsatorna, amelyet az utcai hálózat kiépítése követ. A csatornahálózat befejezésével az életminőség megközelítőleg olyan szintre kerül, mint a jóval nagyobb településeken vagy kisebb városokban.

A falu másik nagy problémája, az általános iskola tornatermének befejezése, 2007-ben oldódott meg. A modern tornaterem nagy rendezvények megszervezésére is alkalmas és megfelelő nézőtérrel rendelkezik. Az újvidéki radikális és szocialista többségű önkormányzat tett pontot a múlt század hatvanas éveiben tervezett, de az akkori gazdasági nehézségek miatt elodázott tornaterem építésének végére.

A nagy jelentőségű beruházások mellett a mindennapok kisebb jelentőségű, mégis fontos munkálatainak elvégzése is említést érdemel. A faluban összegyűlt szemetet 2002-től az újvidéki Városi Köztisztasági Vállalat hordja el, a téglagyári és a vásártéri szemételepet felszámolta a helyi közösség. Fontos a szlatinai legelő visszaszerzése is. A kisgödör visszakerült a falu tulajdonába, a nagygödör területe még mindig nem. A Tartományi Mezőgazdasági Titkárság egymillió dináros támogatásából 2011-ben a dűlőutak rendezése került sorra, majd szintén egymillió dinár tartományi támogatásból a falu melletti D–608-as jelzésű csatorna tisztítása. Nem sikerült a helyi hozzájárulás bevezetése 2002 áprilisában, amivel jelentős mérték-

ben csökkent a faluvezetés mozgásterét. Így is jelentősen támogatják a falu civil szervezeteit. A faluvezetés 2010 óta gesztusértékű szokást vezetett be. Minden év decemberének utolsó napjaiban meghívja és megvendégeli azokat a fiatalokat, akik az év folyamán egyetemi vagy főiskolai diplomát szereztek, továbbá kimagasló sporteredményt értek el. A befektetett munka megbecsülése az alapvető cél a falu részéről, amikor társadalmunkban az emberi érték legfontosabb mércéje – a munka, a szorgalom és a tudás – nem valami előkelő helyen állnak.

Említésre méltó a rövid életű, kétnyelvű, 2009-ben megjelenő *Budisavske novine – Budiszavai Újság* létrehozása. Külön színfoltot jelentett a falu közéletében annál is inkább, mert a két magyar oldalt a profi újságíró, Juhász Andrea szerkesztette és legnagyobbbrészt írta. Kár érte. A szerb oldalakat Ljiljana Preradović szerkesztette.

A Prnjavorral folyó testvér-települési, többéves sikeres együttműködés után Erhard Róbert római katolikus plébános kezdeményezésére hasonló kapcsolat jött létre a Szeged környéki Baks településsel. A testvér-települési okmányt 2013. február 23-án írta alá a két polgármester. Ugyanezen év június 22-én a baksi művelődési egyesület szakcsoportjai a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület évzáró ünnepségén sikeresen mutatkoztak be a tiszakálmánfalvi közönségnek.

GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉG, VÁLLALKOZÁSOK

A malom, a téglagyár, a szövetkezet és a helyi közösség alkalmazta a rendszer-váltásig helyben a legtöbb munkást. Miután leálltak a munkával vagy tönkrementek, az emberek egy része Újvidéken próbált munkát találni, egyesek külföldre mentek vagy mezőgazdasággal kezdtek foglalkozni, mások vállalkozásba kezdtek. A legtöbb vállalkozás műhely jellegű, szolgáltatást nyújtó, van jövőjük a továbbfejlődésre.

A mezőgazdasági termékek és az újratermeléshez szükséges anyagok (magok, műtrágyakeverékek) forgalmazása céljából alapította meg Márton Lajos az Agronatali nevezetű vállalatot, amelyben családtagjain kívül még foglalkoztat néhány embert. Megalakulása óta erősödik, fejlődik. Előzőleg úgy említettem, mint az első fontos magánvállalkozást. Müller Mihály benzinkutat és vendéglőt működtet, szintén néhány munkást alkalmaz. Vállalkozása amiatt jelentős, mert rajta kívül senki sem foglalkozik kőolajszármazékok forgalmazásával, a faluban pedig több száz személyautó, traktor, néhány teherautó, több aratócséplő van, amelyeknek szüksége van az üzemanyagra, amely így helyben megvásárolható.

Kisebbs-nagyobb vállalkozás, műhely még szép számban van a faluban: a Krimel Nyomda, a csirkefarm, a szigetelőanyagot gyártó cég, a szójafeldolgozó, a kenderfonalat előállító cég, szállítóvállalat, Renault-szerviz, a villanymotorok javítóműhelye, a vulkanizálóműhely, a bádogos, a vasesztergályos, a traktoralkatrészeket forgalmazó üzlet, fodrászszalonok, cukrász, fogászati rendelő, a vágóhíddal rendelkező Kuzmanović húsforgalmazó cég, hentesüzletek, ügyvédi iroda stb.

Hasznos és fontos vállalkozás a 2005 márciusában 15 fiatalabb földműves és földtulajdonos társulása, a Budiszava Földműves-szövetkezet megalapítása. A kö-

zős gazdálkodás e formáját abból a célból hozták létre, hogy megszervezzék a tagok földjein – mintegy 400–500 holdon – a termelést, az értékesítést és az alapanyagok közvetítők nélküli beszerzését. Télen szaktanácsokat adnak, előadásokat szerveznek. A kezdeményezés megvalósítója Kiss Gyula okl. mezőgazdasági mérnök, aki számos elfoglaltsága mellett vállalta az igazgatói teendőket. Minden befektetést önerőből végeztek. Egy 100 × 40 m-es telekkel rendelkeznek, 60 tonna súlyú, nagy kapacitású mérleget vettek, átvevőállomást, egyben irodahelyiséget építettek, 230 tonnás tárolójuk van, de szükség lenne még egyre. Könyvelőt és portást fizetnek. Az igazgató önkéntes alapon végzi teendőit. Mindegyik termelő a közgyűlés tagja. A szövetkezet munkáját a felügyelőbizottság ellenőrzi, amelynek elnöke Szili Miklós. A 15 szövetkezeti tag 6,66%-ban résztulajdonosa a megteremtett értéknek és vagyonnak, amely máris jóval többet ér, mint amennyi pénzt – nem kis lemondások árán – befektettek. A megszerzett profitot, sőt annál többet, eddig a vállalkozás fejlesztésére fordították. Példájukat, munkamódszerüket más tevékenységekben és településeken is lehetne hasznosítani.